

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת ויקרא תשפ"א | גליון מס' 285

ויקרא אל משה. (ויקרא רבה א טו)

ביאור דברי המדרש, יש לומר על פי דברי הגמרא (סנהדרין צב.), 'כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו'. שנאמר (ישעיה כז יא), 'כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנהו עושהו'. ופירש שם המהרש"א, כי מי שאין בו דעה, היינו שאין לו דעת לבקש רחמים, מאת הבורא יתברך שמו. רק סומך על עצמו ועל כוחו. ועל אחד כזה אסור לרחם, עיי"ש.

לפי זה נאמר, כי גם מה שהזכירו כאן, תלמיד חכם שאין בו דעת, היינו שאין בו דעת לבקש רחמים מאת הבורא, לספק לו כל צרכיו. עליו אמרו, שנבילה טובה הימנו.

אולם, איך יתכן כדבר הזה, שתלמיד חכם לא יבקש רחמים. הלא הוא וודאי יודע לנכון, איך שהכל בא בהשגחה העליונה, ולא כוחו ועוצם ידו, הם שיעשו לו חיל. אין זאת אלא, משום שהוא סומך על זכות חכמתו ותורתו, עד שסובר כי הם יעמדו לו, לספק לו מן השמים כל צרכיו, אף בלא שיבקש על כך רחמים. ומנין שהוא טועה. ממש רבינו. שכן מצאנו במשה רבינו, שלא סמך על עוצם חכמתו וגודל זכות תורתו, כדי להיכנס מעצמו אל אהל מועד. אלא המתין עד שקרא לו ה'. וממנו ילמד כל תלמיד חכם, שאין לו לסמוך על זכות תורתו וחכמתו, שיעמדו לו. רק עליו לבקש על נפשו, מאתו יתברך שמו, שיספק לו כל צרכיו.

(זרע שמשון פרשת ויקרא, מאמר ב. ועיי"ש שמאריך לבאר הלשון, 'נבילה טובה הימנו')

אדם כי יקריב מכם (ויקרא א ב)

אדם כי יקריב מכם, כשיקריב. בקרבנות נדבה דיבר העניין. אדם, למה נאמר. מה אדם הראשון, לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל. (רש"י)

בדברי רש"י אלו, ישנם כמה דקדוקים:

א. למה הפך רש"י את הסדר. בתחילה, פירש את

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א ח)

ויקרא אל משה וגו', לפי שהיתה דעתו של משה עגומה עליו. אמר, הכל הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, שדיבורך חביב עלי יותר מן הכל, שמכולם, לא קרא הדיבור אלא למשה. (ויקרא רבה א ו)

הנה פשטות לשון 'דיבורך חביב עלי מן הכל', נראית כוונתה, כי הדיבור שמשה רבינו מדבר, חביב על השי"ת יותר מן הכל. אלא שאם אכן זו הכוונה, אינה מובנת הראיה מן הפסוק 'ויקרא אל משה'. כי ממנו נראה יותר, שעוסקים בעניין הדיבור של ה', אל משה רבינו.

ויש לבאר, על פי דברי המדרש (במדבר רבה יב ט), 'לפי שנתן משה נפשו על המשכן, להראות לכל חכמי לב והעושים, שלא יטעו ממה שציווה הקדוש ברוך הוא, לכך נקרא על שמו. שנאמר (במדבר ז א), ויהי ביום כלות משה. וכן בכל דיבור ודיבור. שנאמר, כאשר צוה ה' את משה'.

וזהו הפירוש בדברי ה', 'דיבורך חביב עלי מן הכל'. היינו, שהדיבור שדיבר משה עם בעלי המלאכה, לכוונם ולהדריכם במלאכת המשכן, חביב על הקדוש ברוך הוא, יותר מן הכל. טעם הדבר, כי 'גדול המעשה יותר מן העושה' (בבא בתרא ט א).

וכנגד זה, מדד לו ה' במידה כנגד מידה, שרק אליו התייחד הדיבור בתוככי המשכן. וכמו שנאמר בפסוקנו, 'ויקרא ה' אל משה וידבר אליו מאהל מועד לאמר'.

(זרע שמשון פרשת ויקרא, מאמר א)

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א ח)

כל תלמיד חכם שאין בו דעת, נבילה טובה הימנו. תדע לך שכן, שהרי משה אדון הנביאים ואבי החכמים וכו' ולא נכנס לפניו עד שקרא לו. שנאמר,

נמצא, כי אומנם אין אנו יודעים בוודאות, שהעגל שייך לבעליו הראשונים, משום שיתכן ונולד אחרי שכבר נמכרה הפרה. אך למרות זאת, לא ניתן להחשיבו כגזול בידיו. אחר וברשות בית דין הוא מעכבו אצלו, מכח סברת 'המוציא מחבירו עליו הראיה'.

והנה, מי שיבקש להביא את אותו העגל לקרבן, אם יחפוץ להביאו לשם חובה, לא יוכל. כי מאחר וישנו ספק בדבר, האם הוא שייך לו, איך יוכל להיפטר על ידו מחובתו. וכעין מה שאמרו (הגיגה ז:), 'כל דבר שבחובה לא יבוא אלא מן החולין'.

אך אם ירצה להביאו כקרבן נדבה, לכאורה לא נוכל למנוע זאת ממנו, מכוחה של דרשת 'קרבנו' - 'להוציא את הגזול'. כי הלא אינו נחשב כגזול בידו וכנ"ל.

אולם, אחר שלמדים אנו מן הפסוק אדם כי יקריב, שכל הקרבנות צריכים להיות כקרבנו של אדם הראשון, לא נוכל לקבל לכתחילה קרבן שכזה, אף לא בתורת נדבה. כי כשם שאדם הראשון, לא הקריב אפילו מספק גזל, שהלא הכל היה שלו כלשון רש"י, גם אנו לא נוכל להקריב, בהמה שספק אולי גזולה היא ביד המקריב.

לאור האמור נוכל לומר, כי גם הפסוק 'אני ה' שונא גזל בעולה', מדבר בעולה הבאה מספק גזל. באופן כזה, לא יהיה הקרבן פסול בדיעבד, כיון שנמצא ביד המקריב ברשות בית דין. אלא שאף על פי כן, שנואה היא עולה כזו אצל ה'.

על פי דרך זו, יבואר סדר הדברים ברש"י, ממש כמין חומר. שכן, רק אחרי שדייק בלשון הפסוק כי יקריב, שמדבר בקרבן נדבה (עיי'ן רא"ם), רק אז יש מקום לדרשה הנלמדת מאדם הראשון, שאין להקריב קרבן הבא מספק גזל. משום ש'לו היה מדבר הפסוק בקרבן חובה, אזי אין צורך בלימוד מאדם הראשון. כי הדברים ידועים ומובנים מאליהם, שאין אדם יכול לפטור עצמו מחובתו, במה שאינו וודאי שלו.

(זרע שמשון פרשת ויקרא מאמר ג)

תיבות כי יקריב מכב, שהכוונה היא לקרבן נדבה. ורק לאחר מכן, חזר לפרש את תיבת אדם, שנכתבה כדי ללמוד מאדם הראשון.

ב. לשם מה, צריך ללמוד דבר זה מאדם הראשון. הלא כבר דרשו חכמים (תורת הכהנים ויקרא פרשתא ה), 'קרבנו להוציא את הגזול'. וכן כתוב מפורש בפסוק (ישעיה סא ח), 'אני ה' שונא גזל בעולה'.

ג. לשם מה נצרך להוסיף בדבריו, שלא הקריב אדם הראשון מן הגזול, שהכל היה שלו. הלא דבר זה פשוט וברור מאליו לכל מבין.

ד. גם הפסוק 'אני ה' שונא גזל בעולה', צריך הבנה, מה בא לחדש. הלא אחרי שלמדנו 'קרבנו להוציא את הגזול', פשיטא לנו ממילא, שה' שונא כזה קרבן. ועוד, שמשמע מלשון הפסוק, כי הקרבן נחשב כקרבן, אלא שה' שונא אותו. והדבר צריך ביאור.

ויש לפרש בדרך מחודשת, כי לא מדובר כאן, במי שמבקש להביא קרבן מגזול וודאי. אלא באדם שרוצה להקריב על גבי המזבח, בהמה שהיא ספק גזולה בידו.

כגון, המקרה המוזכר במסכת בבא מציעא (ק:), בשני אנשים שמבקשים להחליף ביניהם, פרה תמורת חמור. הפרה עומדת בחצר בעליה הראשונים. והחמור, נמצא כעת, במקום שאפשר לעשות בו קניין משיכה. והיה, כאשר רוכש החמור יעשה בו קניין משיכה, בו ברעז, נקנתה הפרה שתמורתו לרעהו.

בשאלת השאלה, מה יהיה הדין, אם ילדה הפרה, טרם שהספיק רוכשה לקחתה אל ביתו. הלוקח טוען, הפרה ילדה אחרי שכבר קניתה מידך. כיון שכן, העגל שייך לי. ואילו המוכר טוען כנגדו, עוד טרם שמשכתי את החמור ונקנתה לך הפרה, היא כבר ילדה.

פוסק השולחן ערוך' (חושן משפט סימן רכג סעיף א), כי ההלכה במקרה כזה כדעת חכמים, אשר 'המוציא מחבירו עליו הראיה'. ומאחר והפרה שהתה באותה עת בבית המוכר, נשאר העגל בחזקתו, עד שיביא הלוקח ראיה, שהפרה ילדה אותו אחרי שכבר נקנתה לו.

טוב שמוע

בחסדי השי"ת יצא לאור בשנה שעברה על ידי מכון תולדות שמשון, זרע שמשון המפואר לקט אמרים נבחרים לחומש ויקרא, עקב סיבת הקורונה רבים לא זכו לקנותו, הביאו הברכה לבתיכם. לפרטים 05276-97791

